

TEMA ARBETARLITTERATUR

– material till eleven



TEMA:

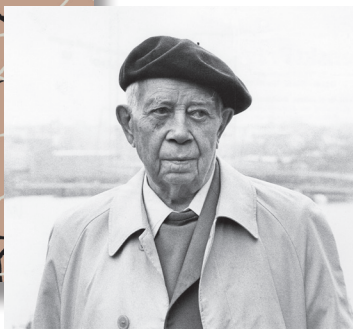
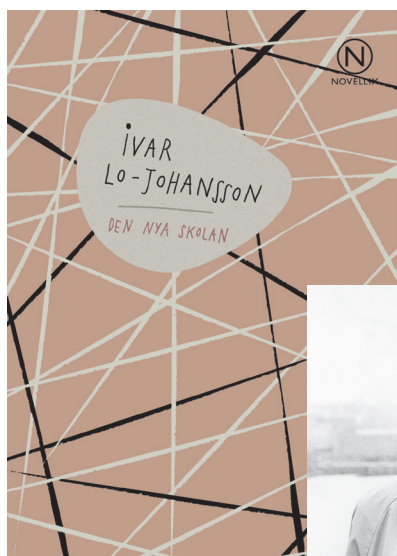
Att känna sig underdånig, att inte ha någon möjlighet att påverka sitt eget liv och det som hör till. Att känna sig kuvad och mindre värd men samtidigt finna sig i situationen och stanna där. Att inom räckhåll ha möjligheten att ändra sitt liv. Att stå i valet mellan att förbli den man alltid har varit eller att ta klivet och bli något annat, något eftersträvänsvärt.

CENTRALA BEGREPP ATT DISKUTERA RUNT:

Självkänsla, självständighet, möjligheter, livsval, minder-värdeskomplex, autodidakt.

ARBETARLITTERATUR:

Vilka typiska drag av genren finns i novellen? Vad har texterna gemensamt? Exempel på arbetarlitteratur skriven idag? Hur kan arbetarlitteratur av idag se ut?



DEN NYA SKOLAN

av Ivar Lo-Johansson

FÖRFÖRSTÅELSE

Innan ni läser novellen ska ni gemensamt fundera över vad ni associerar till när ni läser titeln och vad baksidestexten får er att tänka om texten. Vad kan novellen handla om, tror ni? Har ni hört talas om författaren? Vilken bakgrund har han? Känner ni till något annat som han har skrivit?

Diskutera följande begrepp så att ni alla har en gemensam uppfattning om vad orden betyder – om ni inte kan förklara orden får ni ta reda på vad de betyder:

- nåd
- kreatur
- statare
- fackförening
- agitation
- harm

UNDER LÄSNINGEN

Tillsammans läser ni novellen högt. Under läsningen är det bra om alla noterar sådant som är svårt att förstå eller verkar konstigt, det kan gälla ord och begrepp men även något i dialog eller handling.

EFTER LÄSNINGEN

Börja med att tillsammans formulera en röd tråd genom texten med huvudpersonen i fokus och den konflikt som hen brottas med.

Lyft tankar och funderingar, som dök upp under läsningen, innan ni går vidare med att diskutera vad ni tycker/tror att arbetarförfattare står för. Är de författare som räknas till genren knutna till någon viss tidsepok – i så fall vilken och hur märks det? Har de någon gemensam ideologi eller världsbild, och kan du som läsare märka det genom texten? Känner ni till några arbetarförfattare? På vilket sätt kan epitetet "arbetar" vara viktigt i sammanhanget?

Diskutera tillsammans i gruppen runt följande tre punkter:

1. Huvudpersonens framtoning och inställning: Är huvudpersonen ett offer som låter tillfälligheter rinna mellan fingrarna eller ser hen möjligheter och känner hopp?
2. Historiskt sammanhang: Vilka tidstypiska markörer kan ni hitta i texten? På vilket sätt speglas samhällets och tidens normer och värderingar i texten? Hur skulle händelsen beskrivas om den utspelades i dag?
3. Persongalleri och miljö: Vilka är huvudpersonerna i novellen, och vad vet ni om dem? Hur ser deras livssituation ut? Vilka råd skulle ni vilja ge till huvudpersonen?

REFLEKTIONSFRÅGOR TILL TEXTEN

- Vilken status tror ni att Holger får i föreningen efter det första mötet?
- På vilket sätt var det viktigt för Holger att stå upp mot läraren?
- Vad tror ni att läraren och skolan symboliserar?
- På vilket sätt tror ni att skolan och lärarens roll skiljer sig åt mellan tiden för novellen och den skola ni går i i dag?
- På vilket sätt kan ni överföra det som händer i novellen till en situation som kan uppstå i dag?
- Varför är den här texten en del av temat arbetarlitteratur, tror ni?

SKRIVUPPGIFT (arbeta enskilt eller i par)

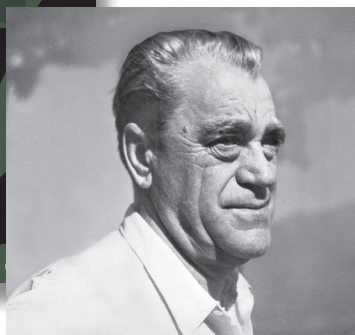
Välj en av följande skrivuppgifter:

1. Skriv ett eget kapitel där du följer någon av huvudpersonerna efter det att novellens handling tagit slut.
2. Skriv en dagboksanteckning från någon av de personer som *inte* är huvudpersonen i novellen du läst.
3. Skriv en debattartikel om ett ämne som du tycker passar ihop med bokens tema och innehåll.

BORTOM TEXTEN (arbeta enskilt eller i par)

Välj en av följande uppgifter och anpassa efter den novell du läst:

1. Gör en affisch som gör reklam för din novell. Tänk på att bild och text ska samspela. Ta gärna med några citat ur novellen.
2. Novellen ska göras om till en kortfilm. Spela in en trailer som marknadsför filmen.
3. Spela in en podd där du intervjuar en eller flera personer från novellen.
4. Dramatisera. Låt några av de viktigaste personerna i novellen mötas i ett sammanhang som är relevant för det ni läst om, men ni väljer själva till vilken tidsepok ni förlägger handlingen. Ni som är delaktiga i dramat får spela varsin person och sätta er in i hur hen skulle agera i den situation som ni väljer att spela upp tillsammans.



RASKENS EFTERLEVERSKA

av Vilhelm Moberg

FÖRFÖRSTÅELSE

Innan ni läser novellen ska ni gemensamt fundera över vad ni associerar till när ni läser titeln och vad baksidestexten får er att tänka om texten. Vad kan novellen handla om, tror ni? Har ni hört talas om författaren? Vilken bakgrund har han? Känner ni till något annat som han har skrivit?

Diskutera följande begrepp så att ni alla har en gemensam uppfattning om vad orden betyder – om ni inte kan förklara orden får ni ta reda på vad de betyder:

- rot (kopplat till soldat)
- korpralska
- frånfälle
- grämselse
- knekt
- dagsverke
- torpare
- socken

UNDER LÄSNINGEN

Tillsammans läser ni novellen högt. Under läsningen är det bra om alla noterar sådant som är svårt att förstå eller verkar konstigt, det kan gälla ord och begrepp men även något i dialog eller handling.

EFTER LÄSNINGEN

Börja med att tillsammans formulera en röd tråd genom texten med huvudpersonen i fokus och den konflikt som hen brottas med.

Lyft tankar och funderingar, som dök upp under läsningen, innan ni går vidare med att diskutera vad ni tycker/tror att arbetarförfattare står för. Är de författare som räknas till genren knutna till någon viss tidsepok – i så fall vilken och hur märks det? Har de någon gemensam ideologi eller världsbild, och kan du som läsare märka det genom texten? Känner ni till

några arbetarförfattare? På vilket sätt kan epitetet ”arbetar” vara viktigt i sammanhanget?

Diskutera tillsammans runt följande tre punkter

1. Huvudpersonens framtoning och inställning: Är huvudpersonen ett offer som låter tillfälligheter rinna mellan fingrarna eller ser hen möjligheter och känner hopp?
2. Historiskt sammanhang: Vilka tidstypiska markörer kan ni hitta i texten? På vilket sätt speglas samhällets och tidens normer och värderingar i texten? Hur skulle händelsen beskrivas om den utspelades i dag?
3. Persongalleri och miljö: Vilka är huvudpersonerna i novellen, och vad vet ni om dem? Hur ser deras livssituation ut? Vilka råd skulle ni vilja ge till huvudpersonen?

REFLEKTIONSFRÅGOR TILL TEXTEN

- Varför tror ni att det var så viktigt för Ida att bo kvar, trots att hon har svårt att klara sig på egen hand?
- Vad tror ni att stugan symboliserar för Ida? Vad tror ni att äldreboendet och ordföranden symboliserar?
- Vilka paralleller kan ni dra mellan det som händer i texten och händelser i dagens samhälle?
- Varför är den här texten en del av temat arbetarlitteratur, tror ni?

SKRIVUPPGIFT (arbeta enskilt eller i par)

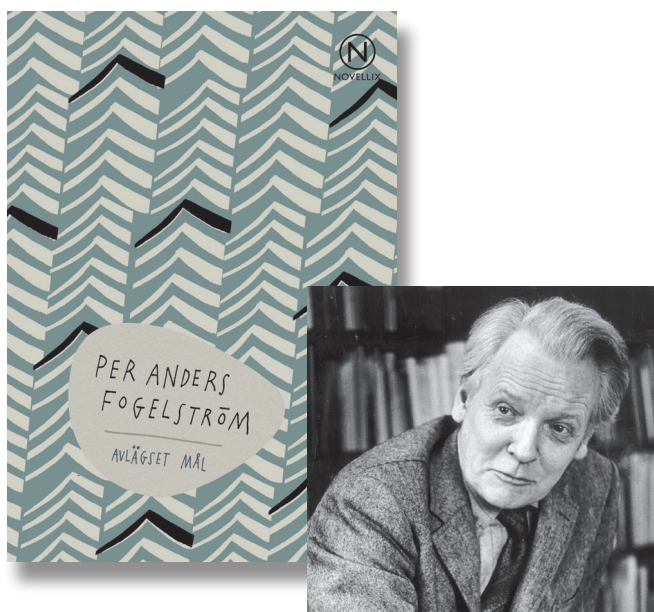
Välj en av följande skrivuppgifter:

1. Skriv ett eget kapitel där du följer någon av huvudpersonerna efter det att novellens handling tagit slut.
2. Skriv en dagboksanteckning från någon av de personer som *inte* är huvudpersonen i novellen du läst.
3. Skriv en debattartikel om ett ämne som du tycker passar ihop med bokens tema och innehåll.

BORTOM TEXTEN (arbeta enskilt eller i par)

Välj någon av följande uppgifter och anpassa efter den novell ni läst:

1. Gör en affisch som gör reklam för din novell. Tänk på att bild och text ska samspela. Ta gärna med några citat ur novellen.
2. Novellen ska göras om till en kortfilm. Spela in en trailer som marknadsför filmen.
3. Spela in en podd där du intervjuar en eller flera personer från novellen.
4. Dramatisera. Låt några av de viktigaste personerna i novellen mötas i ett sammanhang som är relevant för det ni läst om, men ni väljer själva till vilken tidsepok ni förlägger handlingen. Ni som är delaktiga i dramat får spela varsin person och sätta er in i hur hen skulle agera i den situation som ni väljer att spela upp tillsammans.



AVLÄGSET MÅL

av Per Anders Fogelström

FÖRFÖRSTÅELSE

Innan ni läser novellen ska ni gemensamt fundera över vad ni associerar till när ni läser titeln och vad baksidestexten får er att tänka om texten. Vad kan novellen handla om, tror ni? Har ni hört talas om författaren? Vilken bakgrund har han? Känner ni till något annat som han har skrivit?

Diskutera följande begrepp så att ni alla har en gemensam uppfattning om vad orden betyder – om ni inte kan förklara orden får ni ta reda på vad de betyder:

- loj
- förnimmelse
- förmyndare
- gona sig
- foga sig

UNDER LÄSNINGEN

Tillsammans läser ni novellen högt. Under läsningen är det bra om alla noterar sådant som är svårt att förstå eller verkar konstigt, det kan gälla ord och begrepp men även något i dialog eller handling.

EFTER LÄSNINGEN

Börja med att tillsammans formulera en röd tråd genom texten med huvudpersonen i fokus och den konflikt som hen brottas med.

Lyft tankar och funderingar, som dök upp under läsningen, innan ni går vidare med att diskutera vad ni tycker/tror att arbetarförfattare står för. Är de författare som räknas till genren knutna till någon viss tidsepok – i så fall vilken och hur märks det? Har de någon gemensam ideologi eller världsbild, och kan du som läsare märka det genom texten? Känner ni till några arbetarförfattare? På vilket sätt kan epitetet "arbetar" vara viktigt i sammanhanget?

Diskutera tillsammans runt följande tre punkter:

1. Huvudpersonens framtoning och inställning: Är huvudpersonen ett offer som låter tillfälligheter rinna mellan fingrarna eller ser hen möjligheter och känner hopp?
2. Historiskt sammanhang: Vilka tidstypiska markörer kan ni hitta i texten? På vilket sätt speglas samhällets och tidens normer och värderingar i texten? Hur skulle händelsen beskrivas om den utspelades i dag?
3. Persongalleri och miljö: Vilka är huvudpersonerna i novellen, och vad vet ni om dem? Hur ser deras livssituation ut? Vilka råd skulle ni vilja ge till huvudpersonen?

REFLEKTIONSFRÅGOR TILL TEXTEN

- Hur tror ni att Ingas liv ser ut när hon återvänder till sin man och vardagen?
- Vilken bild får ni av Inga, och av hennes man, efter att ha läst novellen?
- Hur är relationen mellan systrarna, tycker ni? Kanske kan en ana att det finns sådant som är outtalat mellan dem, som de kanske inte törs prata om – vad kan det handla om?
- På vilket sätt blir doppet i bäcken så viktigt för Inga?
- Vad tror ni att målet med vandringen symboliserar?
- Hur tolkar ni slutet?
- I dag lever vi på många plan mer jämlikt än vad som framkommer i novellen. På vilket sätt kan textens innehåll och budskap vara relevant i dag?
- Varför är den här texten en del av temat arbetarlitteratur, tror ni?

SKRIVUPPGIFT (arbeta enskilt eller i par)

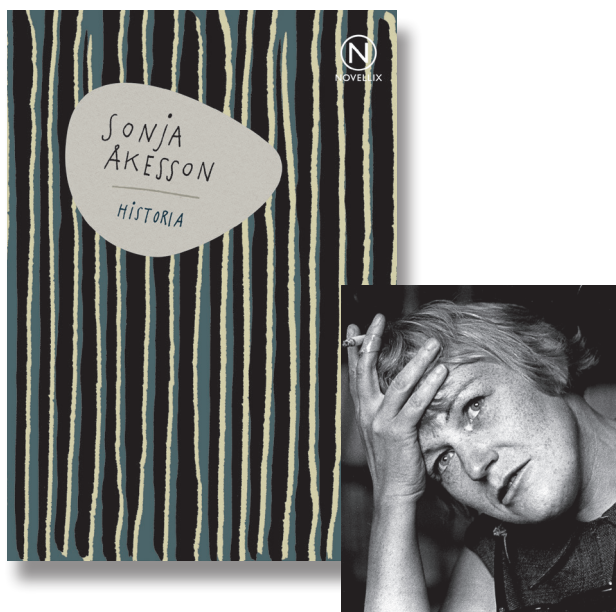
Välj en av följande skrivuppgifter:

1. Skriv ett eget kapitel där du följer någon av huvudpersonerna efter det att novellens handling tagit slut.
2. Skriv en dagboksanteckning från någon av de personer som *inte* är huvudpersonen i novellen du läst.
3. Skriv en debattartikel om ett ämne som du tycker passar ihop med bokens tema och innehåll.

BORTOM TEXTEN (arbeta enskilt eller i par)

Välj en av följande uppgifter och anpassa efter den novell ni läst:

1. Gör en affisch som gör reklam för din novell. Tänk på att bild och text ska samspela. Ta gärna med några citat ur novellen.
2. Novellen ska göras om till en kortfilm. Spela in en trailer som marknadsför filmen.
3. Spela in en podd där du intervjuar en eller flera personer från novellen.
4. Dramatisera. Låt några av de viktigaste personerna i novellen mötas i ett sammanhang som är relevant för det ni läst om, men ni väljer själva till vilken tidsepok ni förlägger handlingen. Ni som är delaktiga i dramat får spela varsin person och sätta er in i hur hen skulle agera i den situation som ni väljer att spela upp tillsammans.



HISTORIA

av Sonja Åkesson

FÖRFÖRSTÅELSE

Innan ni läser novellen ska ni gemensamt fundera över vad ni associerar till när ni läser titeln och vad baksidestexten får er att tänka om texten. Vad kan novellen handla om, tror ni? Har ni hört talas om författaren? Vilken bakgrund har hon? Känner ni till något annat som hon har skrivit?

Diskutera följande begrepp så att ni alla har en gemensam uppfattning om vad orden betyder – om ni inte kan förklara orden får ni ta reda på vad de betyder:

- lergigan
- mäkta med
- näns
- jox

UNDER LÄSNINGEN

Tillsammans läser ni novellen högt. Under läsningen är det bra om alla noterar sådant som är svårt att förstå eller verkar konstigt, det kan gälla ord och begrepp men även något i dialog eller handling.

EFTER LÄSNINGEN

Börja med att tillsammans formulera en röd tråd genom texten med huvudpersonen i fokus och den konflikt som hen brottas med.

Lyft tankar och funderingar, som dök upp under läsningen, innan ni går vidare med att diskutera vad ni tycker/tror att arbetarförfattare står för. Är de författare som räknas till genren knutna till någon viss tidsepok – i så fall vilken och hur märks det? Har de någon gemensam ideologi eller världsbild, och kan du som läsare märka det genom texten? Känner ni till några arbetarförfattare? På vilket sätt kan epitetet "arbetar" vara viktigt i sammanhanget?

Diskutera tillsammans runt följande tre punkter

1. Huvudpersonens framtoning och inställning: Är huvudpersonen ett offer som låter tillfälligheter rinna mellan fingrarna eller ser hen möjligheter och känner hopp?
2. Historiskt sammanhang: Vilka tidstypiska markörer kan ni hitta i texten? På vilket sätt speglas samhällets och tidens normer och värderingar i texten? Hur skulle händelsen beskrivas om den utspelades i dag?
3. Persongalleri och miljö: Vilka är huvudpersonerna i novellen, och vad vet ni om dem? Hur ser deras livssituation ut? Vilka råd skulle ni vilja ge till huvudpersonen?

REFLEKTIONSFRÅGOR TILL TEXTEN

- Ingen tycker om ett offer; är huvudpersonen ett offer eller en överlevare? Motivera.
- Hur skulle ni beskriva huvudpersonens liv? Vad är det som får henne att kämpa vidare, tror ni?
- Hur skulle ni beskriva språket i novellen – och hur påverkar det innehållet?
- Varför tror ni att huvudpersonen drog igång snacket om killen hon träffade? När har ni själva hamnat i en situation där ni sagt mer än vad som var nödvändigt, eller kanske inte ens helt sant?
- Varför är den här texten en del av temat arbetarlitteratur, tror ni?

SKRIVUPPGIFT (arbeta enskilt eller i par)

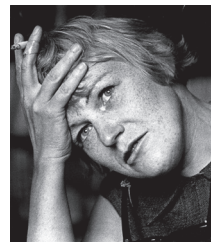
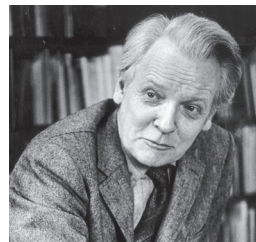
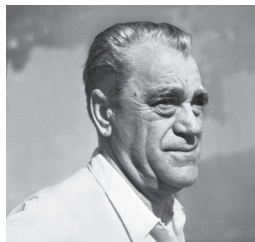
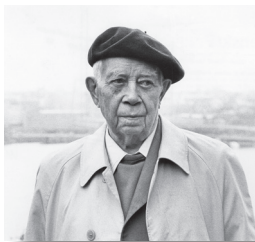
Välj en av följande skrivuppgifter:

1. Skriv ett eget kapitel där du följer någon av huvudpersonerna efter det att novellens handling tagit slut.
2. Skriv en dagboksanteckning från någon av de personer som *inte* är huvudpersonen i novellen du läst.
3. Skriv en debattartikel om ett ämne som du tycker passar ihop med bokens tema och innehåll.

BORTOM TEXTEN (arbeta enskilt eller i par)

Välj en av följande uppgifter och anpassa efter den novell ni läst:

1. Gör en affisch som gör reklam för din novell. Tänk på att bild och text ska samspela. Ta gärna med några citat ur novellen.
2. Novellen ska göras om till en kortfilm. Spela in en trailer som marknadsför filmen.
3. Spela in en podd där du intervjuar en eller flera personer från novellen.
4. Dramatisera. Låt några av de viktigaste personerna i novellen mötas i ett sammanhang som är relevant för det ni läst om, men ni väljer själva till vilken tidsepok ni förlägger handlingen. Ni som är delaktiga i dramat får spela varsin person och sätta er in i hur hen skulle agera i den situation som ni väljer att spela upp tillsammans.



JÄMFÖRA OCH ANALYSERA FLERA NOVELLER

För att skapa möjlighet till mer utvecklad analys bör du läsa minst två noveller från temat. På så vis kan du jämföra och analysera syfte, avsändare och sammanhang.

Skriv gärna ner dina tankar kring följande frågor, för att jämföra två eller flera noveller::

- Vilka likheter har novellerna?
- På vilket sätt märks det att novellerna tillhör temat "arbetarlitteratur"? Ge exempel.
- Beskriv miljön i de lästa novellerna.
- Jämför språket i novellerna: lättläst, svåra ord, flyt, gammaldags, modernt ... Ge exempel där novellernas språk liknar varandra, och där de skiljer sig åt.
- Vilket tema har novellerna? Har de samma tema, eller liknande teman?
- Jämför hur avsändaren, författaren, syns i novellerna.

EXTRA:

1. Ta reda på mer om författarna till novellerna och jämför deras uppväxt och liv.
2. Kom något mer fram som ökade förståelsen för att författarna skrev som de gjorde?